

Het Oude Testament en het internet

Voor een (nog steeds te downloaden via het [NINO](#)) speciaal nummer van het vaktijdschrift *Bibliotheca Orientalis* schreef ik twaalf jaar geleden een overzicht van hulpmiddelen bij de bestudering van het Oude Testament (nummer 71 [2014], 361-370). Voor het internet is dat een lange tijd geleden. Voor mijn [weblog](#) gaf ik acht jaar later een update. Ik vroeg me af wat over is van de indertijd zinvol geachte digitale bronnen. Het resultaat daarvan geef ik hierbij door, waarbij ik de lezer niet zal vermoeien met wat er allemaal inmiddels achterhaald is of verdwenen. Veel websites hebben de tand des tijds gelukkig doorstaan. Er zijn ook enkele zeer interessante nieuwe bij gekomen. Wat ik hier bied is niet meer dan een selectie van de overvloed aan materiaal dat op internet te vinden is. De nadruk zal liggen op kwaliteit. Het is moeilijk om dit overzicht te presenteren op basis van een eenvoudige en duidelijke classificatie van de verschillende onderdelen van het vakgebied van de Oudtestamentische studies. Men kan dit zien als een positief aspect van het internet: het overschrijdt oude grenzen en helpt wetenschappers nieuwe associaties te maken. Welke categorieën we ook kiezen, er zullen altijd overlappingsen zijn. Veel websites kunnen in meer dan één categorie worden genoemd. Ik begin met een overzicht van relevante startpagina's, die op hun beurt doorverwijzen naar specifieke thema's. Daarna volgen overzichten van websites die specifiek gericht zijn op het presenteren van de Bijbeltekst en Bijbelmanuscripten. Hieraan worden de websites toegevoegd die gewijd zijn aan de archeologie van het oude Israël. Andere websites met relevante bronnen worden vermeld onder de zeer algemene kop de interpretatie van Bijbelteksten. Een laatste groep die genoemd moet worden is die van de discussiegroepen en weblogs. Als het gaat om kwaliteit en innovatie, is vooral deze laatste categorie erg belangrijk.

Startpagina's

Een zeer goed georganiseerde website om mee te beginnen is die van Torrey Seland (School of Mission and Theology, Stavanger, Noorwegen) '[Resource Pages for Biblical studies](#)'

De [website van Ehud Ben Zvi](#) (University of Alberta, Edmonton, Canada) biedt een mooie 'hulp bij het leren'.

'[Biblical Studies Online](#)', beheerd door James Crossley (University of Sheffield) en Deane Galbraith (University of Otago), is een geslaagde poging 'om zowel Bijbelwetenschappers als het bredere geïnteresseerde publiek gemakkelijke toegang te bieden tot kwalitatief goede Bijbelwetenschap, zodra deze online beschikbaar is'.

Zie verder ook [Tools for Studying the Hebrew Bible](#), by Mark Brettler

[Online Resources for Biblical studies](#), door Charles L. Echols

[Webresources on Religione](#) (Yale University Library)

[The Biblical Toolkit](#)

The Digital Orientalist met tal van verwijzingen naar digitale hulpmiddelen op het terrain van de Humanities heeft ook een mooi overzicht van beschikbare [Bijbelstudies](#).

Hebreeuws

Een lange lijst met nuttige links naar bronnen op het internet met betrekking tot het bestuderen van Bijbels Hebreeuws is te vinden op de [website](#) van Ben Zvi.

Een aantal Hebreeuwse lexicons is online te raadplegen. Een zeer nuttig portaal hiervoor is de website '[2Letterlookup](#)', die onder andere toegang geeft tot het oude lexicon van Gesenius en relevante andere websites vermeldt. Ook het werk van Brown, Drivers en Briggs is beschikbaar, bijvoorbeeld op [Bible Studytools](#).

De United Bible Societies presenteren '[The Semantic Dictionary of Biblical Hebrew](#)' aan een nieuw woordenboek van Bijbels Hebreeuws dat gebaseerd is op semantische domeinen. De hoofdredacteur is Reinier de Blois.

Het project '[The Semantics of Ancient Hebrew Database](#)' biedt een gestructureerde en kritische overzicht van wetenschappelijke literatuur over de woordenschat van het klassieke Hebreeuws'. Het project begon al in 1994 en vordert langzaam. Wat is geproduceerd is van hoge wetenschappelijke kwaliteit. Een soortgelijk project uitvoering – is dat over Aramese teksten: het '[Comprehensive Aramic Lexicon Project](#)'.

Er zijn een aantal online cursussen in het Bijbels Hebreeuws, bijvoorbeeld op de website '[Biblical Studies Online](#)'.

<http://www.hebrew4christians.com/>

en '[Bijbels Hebreeuws Online](#)' (Nederlands)

[Efemeriden](#) (korte videocolleges door Piet van Midden over Hebreeuwse teksten)

Naast de vele Bijbel software zoals die genoemd wordt in bovengenoemde startpagina's verdient zeker het bij het [Eep Talstra Centre for Bible and Computer](#) ontwikkelde programma [shebanq](#) (System for HEBrew Text: ANnotations for Queries and Markup) aandacht.

Tekstuitgaven

Wie meer wil weten over Biblia Hebraica Quinta kan terecht op de [website](#) van de Deutsche Bibel Gesellschaft.

Via zijn [artikel](#) beschikbaar via academia.edu geeft Michael Segal nadere informatie over 'The Hebrew University Bible Project', een nieuwe kritische editie op basis van de Aleppo codex.

[The Bible Tool](#) biedt veel Bijbelvertalingen naast de nodige secundaire literatuur. Ook de '[Blueletterbible](#)' en zeker ook [Bible Hub](#) zijn goede hulpmiddelen bij het lezen en bestuderen van de Bijbelteksten in de grondtalen en vertalingen.

De Bijbelse tekst in het Hebreeuws en de oude vertalingen zijn op veel manieren beschikbaar op het internet in Unicode, waardoor de gebruiker de tekst kan raadplegen en in tekstverwerkers kan gebruiken. Op de [site](#) van de Deutsche Bibel Gesellschaft vindt men de volgende edities: de tekst van de

Biblia Hebraica Stuttgartensia, de tekst van de Septuaginta (ed. Rahlfs/Hanhart), en de Latijnse Bijbel die de tekst van de Vulgaat volgt (ed. Weber/Gryson).

De [website](#) van het Mamre Instituut presenteert de Hebreeuwse Bijbel in verschillende edities, waaronder een parallelle Hebreeuwse en Engelse versie, en ook de Targum Onqelos over de Boeken van Mozes. Men kan hiervoor ook goed terecht bij [Chabad.org](#).

Er is ook een [digitale tekstversie](#) van de codex Leningradensis, getranscribeerd door het J. Alan Groves Center.

Via [www.biblija.net](#) bieden de United Bible Societies een schat aan bijbelvertalingen op een website met een zeer handige interface waarmee de gebruiker verschillende vertalingen kan vergelijken door ze naast elkaar op het scherm te plaatsen.

De recente Nederlandse vertalingen zijn eveneens digitaal beschikbaar: [De Naardense Bijbel](#), de [Herziene Statenvertaling](#), de [NBV21](#).

De nieuwe Engelse vertaling van de Septuaginta, zoals uitgegeven door Oxford University Press in 2009, is [online](#) beschikbaar, inclusief correcties en aanpassingen.

Een goede interlineaire Hebreeuws-Engelse tekst is beschikbaar via '[scripture4all](#)'.

Dé website voor de Judaïca is [Sefaria](#).

Handschriften

De codex Leningradensis is op veel manieren beschikbaar, bijvoorbeeld via het [Gutenberg-project](#) of via [Wikimedia](#). Voor de [Aleppo-codex](#) moeten we helaas op dit moment wachten op een nieuwe website.

Zie voor de Dode Zee-rollen <http://dss.collections.imj.org.il/> en <http://www.deadseascrolls.org.il/home> of <http://www.loc.gov/exhibits/scrolls/>

Wie houdt van oude Hebreeuwse manuscripten kan onder andere terecht op de website van het [Bodleian Museum](#), de [Cambridge Digital Library](#), de bibliotheek van het [Vaticaan](#) en de bibliotheek [Ets Haim](#) in Amsterdam.

Ook de moeite van het bezoeken waard is de '[Virtuele Handschriftenbibliotheek](#) van Zwitserland' die een toegang biedt tot middeleeuwse manuscripten van Zwitserland, waaronder een aantal Hebreeuwse en Griekse bijbelmanuscripten.

Het [Center for the Study of New Testament Manuscripts](#) biedt bij zijn online bronnen ook een aantal Hebreeuwse teksten.

Wat betreft de Griekse teksten van het Oude Testament kan ik hier in de eerste plaats verwijzen naar de uitstekende presentatie van de [codex Sinaiticus](#).

Voor meer informatie wat betreft de studie van de Septuaginta kan men terecht op de [website](#) van de International Organization for Septuagint and Cognate Studies.

Bijbelse manuscripten vindt men ook in het grootschalige '[West Semitic Research Project](#)'. Het gerelateerde project '[InscriptiFact](#)' is helaas gestopt in 2022, maar bevat nog wel veel goed materiaal.

Bijbelse archeologie

De [Israel Antiquities Authority](#) is een goede startpagina voor bronnen over de archeologie van het oude Israël.

De [website](#) van de American Schools of Oriental Research bevat veel interessant materiaal over actuele zaken, maar ook over opgravingen in het verleden. Het archief bevat materiaal dat een eeuw aan archeologisch werk documenteert, met een aantal fotocollecties.

Zeer interessante foto's zijn ook te vinden op de [website](#) van Eric en Edith Matson met foto's van Palestina in de eerste helft van de twintigste eeuw.

De [website](#) van de Biblical Archaeology Society biedt een nuttig [overzicht](#) van lopende opgravingen, met links naar gerelateerde bronnen. Een vergelijkbare lijst is te vinden op de [website](#) 'The Bible and Interpretation'.

Een goed overzicht van voor de bestudering van het Oude Testament relevante iconografie met o.a. verwijzingen naar het werk van Othmar Keel vindt men op de [website](#) van het 'Iconography of Deities and Demons Project'.

Inscripties van Israël/Palestina met alle inscripties van de Perzische periode tot de Romeinse periode vindt men op de [website](#) 'Inscriptions of Israel/Palestine'.

Een goede online bijbelatlas is de [Holman Bible Atlas](#).

Via [Bible Geocoding](#) kan men de locatie van alle in de Bijbel genoemde plaatsen vinden.

De website '[Maps of Israel](#)' biedt een grote collectie prachtige oude kaarten van Israël van de 15e tot het begin van de 20e eeuw.

De interpretatie van de Hebreeuwse Bijbel

De website '[The Bible and interpretation](#)' van Mark Elliott biedt naar eigen zeggen 'het laatste nieuws, reportages, hoofdartikelen, commentaren, archeologische interpretaties en opgravingen die relevant zijn voor de studie van de Bijbel' en is inderdaad de moeite van het bezoeken waard.

De informatieve [website](#) van de Deutsche Bibelgesellschaft is ook het portaal naar het uitstekende online Bijbel lexicon [Wiblex](#).

Ook het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap biedt veel goed materiaal via haar [website](#) en met name via [debijbel.nl](#)

Op de [website](#) The Torah.com vindt men een overvloed aan interessant, wetenschappelijk verantwoord exegetisch materiaal.

Het 'Internet History Sourcebooks Project' (Fordham University) heeft een interessante [pagina](#) over Israël met een grote verzameling historische teksten uit het publieke domein over de gebruikelijke kwesties van Bijbelstudies en veel links naar andere relevante websites.

'[Bible History online](#)' is een uitgebreid conservatief lexicon over de Bijbel en zijn historische context.

De website '[Best Commentaries](#)' biedt recensies en (subjectieve) beoordelingen van commentaren op de boeken van de Bijbel, en helpt zo een weg te vinden in deze vloedgolf aan literatuur.

Voor wie geïnteresseerd is in de logotechnische analyse van het Oude Testament blijft de [webpagina](#) van wijlen Casper Labuschagne zeer de moeite van het bestuderen waard.

Een index van bijbelse citaten en verwijzingen in de vroege christelijke literatuur is te vinden op de website [Bibindex](#).

Wie niet bang is voor lange lijsten secundaire literatuur zou de [website](#) van het Pontifical Biblical Institute van het Vaticaan eens moeten bezoeken.

Online recensies over bijbelse literatuur zijn te vinden op de [website](#) van de Society of Biblical Literature en op de (Duitse) site [AfeT](#).

Als het gaat om overzichten van recente literatuur is het [Denver Journal](#) erg behulpzaam. Elk jaar biedt het online een uitgebreide geannoteerde bibliografie aan.

Nu we het veld van online tijdschriften zijn betreden, is het goed om te verwijzen naar de voortdurend vernieuwde lijst van open access-tijdschriften op de website van '[Ancient World Online](#)'.

De website '[Biblical Studies on the Web](#)' fungeert als toegangspoort tot de elektronische versie van de tijdschriften Biblica en Filologia Neotestamentica.

Andere relevante online tijdschriften zijn o.a. de [Jewish Biblical Quarterly](#), het [Journal of Hebrew Scriptures](#), [Scriptura](#), het online tijdschrift van het Bible Lands Museum Jeruzalem: [de Bible Lands E-Review](#), [TC](#) (over de tekstkritiek).

Verder zijn er talloze weblogs met nuttige informatie en interessante discussies, een tamelijk willekeurige greep:

De weblog van Stephen L. Cook: '[Biblische Ausbildung](#)',

George Athas: '[With Meagre Powers](#)',

de [blog](#) van Lawrence H. Schiffman over de Dode Zeerollen,

[Vridar](#): 'Musings on biblical studies, politics, religion, ethics, human nature, tidbits from science' door Neil Godfrey,

de blog 'A Christian perspective on the Old Testament and Current Events' door [Claude Mariottini](#)

'[Mainzer Beobachter](#)', de weblog van Jona Lendering over het oude Nabije Oosten en de klassieke wereld,

[Bijbellezen](#) met Rudy Van Moere.

Tenslotte: Bijbel en AI

Er is veel discussie over de mogelijkheden van het gebruik van AI bij de interpretatie van de Bijbel. Heel belangrijk wat betreft de kwaliteit van de resultaten zijn de gebruikte bronnen. Bovengenoemde internetbronnen geven betrouwbare informatie. Bij AI worden er echter ook bronnen gebruikt die ik absoluut niet in dit overzicht zou willen opnemen. Om het kaf van het koren te scheiden en ook om de goede vragen te stellen blijft het nodig dat de gebruiker een zekere mate van deskundigheid heeft. Mijn advies is om liever zelf te werken met de bovengenoemde bronnen. Dat kost meer tijd, maar het levert betrouwbaardere resultaten op en het spaart het milieu.